

Vol a Caracas amb Julià Guillamon (i 3)

VilaWeb us proposa un doble viatge (real i virtual) amb l'escriptor i periodista, que acaba de publicar el recull d'articles 'Uh, Gabirú' · Aquesta és l'última part de l'entrevista

Proposem al periodista i escriptor Julià Guillamon una entrevista per correu electrònic, a poc a poc, mentre va a Santiago de Xile i a Caracas. L'accepta. Acaba de publicar el llibre 'Uh Gabirú' (Empúries), una tria d'articles d'opinió publicats originàriament al diari La Vanguardia. L'entrevista es converteix ben aviat en un doble viatge, que va més enllà de la informació estricta: un material complex, múltiple, complementari i irreplicable. Us n'oferim la tercera part i última. (Vegeu-ne la [primera](#) i la [segona](#)).

3. La llengua

Demano a Guillamon que algú li faci una foto a Caracas, que necessito que el lector li vegi la cara. Si pot ser més d'una, millor. 'Una possibilitat és una bateria d'autofotos d'ascensors en alguns països de l'Amèrica llatina', respon. I què tenen els ascensors? Diu: 'Quan vas de viatge i estàs cansat, arribes a un ascensor i... clic.' Me n'envia cinc, fetes a Porto Alegre, a l'Havana, dues a Buenos Aires i una a Mèxic.

També li demano per Caracas, si ja té cap anècdota per a explicar. Em conta que ha visitat la Universitat Central de Veneçuela, que és patrimoni de la humanitat, amb un auditori que té un sistema d'acústica amb unes plaques fetes pel Calder, amb escultures a l'aire lliure de Jean Arp, Vasarely... i un mural de Fernand Léger. Diu que Marta Vallmitjana li ha ensenyat la ciutat, mentre que Maria Assumpció Grases l'ha convidat a una barbacoa, on ha conegut un personatge ben curiós, de cognom Mainou.

||

A l'hora de traduir he hagut de trobar, en pocs mesos, allò que hauria anat elaborant durant molts anys. Saps què feia? Als estius em preparava una 'dieta' de lectures

||

—Per què has optat per publicar aquest recull d'articles en català, si foren escrits originàriament en espanyol?

—El punt de vista és absolutament català. Però l'espanyol no és una llengua purament instrumental: hi ha treball d'estil i de llenguatge. Jo amb el meu pare parlava castellà, era de la zona castellanoparlant del País Valencià, i m'agrada fer servir paraules i expressions populars que vaig aprendre d'ell i que ell devia aprendre dels nois de barri del Poblenou. L'ambició és que el català sigui genuí, que no sigui una simple equivalència. Això dona moltíssima feina! Tenia un cert rodatge perquè des de fa molt preparo un llibre amb dotze anys (ja deuen ser quinze o setze) de crítiques de La Vanguardia. I m'he trobat amb tota mena de problemes. Si aquests quinze anys de crítica setmanal els hagués fets en català, hauria desenvolupat recursos diferents. A l'hora de traduir he hagut de trobar, en pocs mesos, allò que hauria anat elaborant durant molts anys. Saps què feia? Als estius em preparava una 'dieta' de lectures: els articles de 'L'Aperitiu', les memòries de Sagarra, les obres completes de Ruyra, els contes de la Rodoreda, 'El quadern gris', les 'Cròniques marcianes' de Ray Bradbury, traduïdes pel Monzó. Anava anotant paraules i girs interessants. Moltes vegades es tractava, simplement, de recordar expressions que havia sentit dir als meus avis, a la meva mare o a la gent d'Arbúcies quan era petit, i que ara em retornaven. I les anava incorporant a la traducció. En tots aquests estius que fa que treballo en aquest llibre de les

crítiques, en dec haver après, perquè la versió catalana del Gabirú ha estat molt més fàcil.

—La versió catalana dels articles es converteix, en certa manera, en una creació nova?

—Aquesta vegada m'he trobat que hi havia articles que catalanejaven, a la manera de certs escrits de Josep Pla de la postguerra. Passar-los al català ha estat molt senzill. Em sembla que el català del llibre és el que ha de ser, però sempre em queda el neguit que, si els hagués escrits directament en català, els articles serien d'una altra manera, més naturals.

||

A 'La ciutat
interrompuda' es parla
d'escriptors catalans i
castellans de
Barcelona, però des de
la tradició catalana. És
a dir, al revés de com
es fa sempre

||

—Guanyar-te la vida fent periodisme en castellà, no ho trobes una anomalia?

—En el cas de la crítica de literatura catalana és claríssim. Els articles d'opinió es poden fer de moltes maneres. Però el meu món de referències és català i, quan parlo del món, faig servir també una òptica catalana. Aquest és un detall important, per exemple, a 'La ciutat interrompuda', on es parla d'escriptors catalans i castellans de Barcelona, però des de la tradició catalana. És a dir, al revés de com es fa sempre, que únicament es parla dels autors catalans, o bé són els escriptors castellans els que marquen línies i tendències, i els catalans (si surten) són l'apèndix o el complement. És una llàstima que gent que vam començar a guanyar-nos la vida a la premsa en català ara no ho puguem fer.

—Com definiries el teu model de llengua?

—Quim Monzó ha estat un mestre en molts sentits, també en la llengua. Mira't la traducció de les 'Cròniques marcianes': és una meravella, i té més registres que no els que fa servir ell en els seus contes, que ja són molt bons. Jo he triat com a opció personal: mirar de recuperar alguns registres del català dels anys de la República, a través de lectures de la literatura i de periodisme, i fer-los servir sense que es noti. M'agrada molt la idea de retrobar la llengua dels avis en els escriptors que m'agraden. És el fet contrari d'una operació metaliterària, intel·lectual, i lliga molt amb el que vull fer en literatura. Ho explico indirectament en la metàfora del ganivet del pa que surt en un dels articles: tornar a fer servir les eines d'una altra època, i recuperar-ne la promesa de futur. Perquè hi ha una actitud que és totalment vàlida en aquests articles i moltes solucions que ara funcionarien. A l'article final, 'Genives de pantera', aparec en aquesta faceta filològica: repassant els diccionaris d'autoritats que em faig per treballar, vaig trobar aquesta expressió 'color geniva de pantera'. Sortia en un article de 'Cafè, copa i puro' de Sagarra, i va donar lloc a la situació que s'explica en el text. De cap a cap del llibre hi ha una defensa de la llengua com un espai d'humanitat.

||

M'agrada molt la idea
de retrobar la llengua
dels avis en els
escriptors que
m'agraden: tornar a fer
servir les eines d'una
altra època, i
recuperar-ne la
promesa de futur

||

—En algun dels teus articles, com 'La desaparició', ets molt crític amb la pèssima utilització del català que fan l'Ajuntament de Barcelona o la Caixa. I en algun altre article també atakes el català que se sent a TV3...

—És una vergonya que gent que fa més de deu anys que treballa a la televisió pública no domini la llengua. Si jo no sabés escriure castellà, em farien fora de La Vanguardia. Hi ha un altre fet gravíssim, amb el qual, tu, com a periodista, també et deus trobar: la majoria dels gabinets de premsa i d'agències de publicitat funcionen en castellà. Pensen els eslògans i fan les notes de premsa en aquesta llengua i després les tradueixen mecànicament al català. És allò que diu un personatge d'una de les novel·les de Javier Marías: 'trabajaré en Barcelona, voy a aprender un poco de catalán para quedar bien.'

—Quina és la situació de la llengua?

—Aquesta situació que dic reflecteix una falta de voluntat col·lectiva. Crec que per a tornar a engrescar la gent, cal tornar a oferir-los productes impecables en un català impecable.

||

És una vergonya que
gent que fa més de deu
anys que treballa a la
televisió pública no
domini la llengua

||

L'entrevista s'ha acabat, però, a Guillamon, encara li resta una setmana de feina sobre el llibre de l'exili, ara a Santiago de Xile. L'autor sap que allà on va les històries sempre s'assemblen. Perquè allò que fa és seguir el rastre d'uns homes que a la Catalunya dels anys trenta eren personatges de relleu, que ocupaven càrrecs públics i participaven en la vida política i cultural, que van haver de fugir i van acabar esbarriats pel món. I allò que fa les històries diferents, atractives, complexes, és mirar l'exili, que sempre és pèrdua, a través dels fills i dels néts, integrant al relat la vida d'aquests nous personatges i les seves circumstàncies.

Montserrat Serra

11 juliol 2008

Una notícia de VilaWeb.cat

Edició GENERAL

<http://www.vilaweb.cat>

[Enllaç permanent](#)